

УДК 378.016:373.2

Р. С. АРОНОВА

кандидат педагогічних наук

Приватна установа «Вищий навчальний заклад

Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут “Бейт-Хана”», м. Дніпро

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ**

У статті йдеться про підготовку майбутніх педагогів у закладі вищої освіти до роботи з дітьми з особливими потребами. Розкрито зміст компонентів готовності майбутніх педагогів до роботи з дітьми з особливими потребами, критерії та показники вимірювання рівнів готовності. Охарактеризовано необхідні умови й технологію досягнення результату.

Ключові слова: інклюзивна освіта, майбутній педагог, дитина з особливими потребами, готовність, критерії показники, технологія.

Поширення в Україні процесів інтеграції та інклюзії дітей з особливими потребами є не тільки відображенням часу, але реалізацією прав дітей на освіту відповідно до Закону України “Про освіту”.

Для виховання й навчання дітей з особливими потребами необхідний особливий підхід, оскільки не всі діти, які мають порушення в розвитку, можуть успішно адаптуватися в середовищі здорових однолітків.

Для успішної реалізації інклюзивного процесу необхідно формувати в дошкільнят уміння будувати взаємодію на основі співпраці та взаєморозуміння. Інклюзія сприяє формуванню в дітей з особливими потребами позитивного ставлення до однолітків і адекватної соціальної поведінки, а також більш повної реалізації потенціалу в навчанні й вихованні. Інклюзивне виховання допомагає розвивати в здорових дітей терпимість до психічних недоліків однолітків, почуття взаємодопомоги й прагнення до співпраці. Інклюзивне навчання забезпечує рівний доступ до якісної освіти та створення необхідних умов для досягнення успіху в освіті всіма дітьми.

Проблема виховання та навчання дітей з особливими освітніми потребами була предметом наукових досліджень багатьох науковців. Так, концепцію інтегрованого (інклюзивного) навчання дітей з особливими освітніми потребами та обмеженими можливостями здоров'я розробляли М. Малофєєв, Н. Шматко та ін.; проблеми моделювання інклюзивної освіти з позиції синергетичного підходу розглядали І. Аверіна, С. Альохіна, Т. Дмитрієва, М. Семаго, Н. Семаго, М. Семенович та ін.; ідеї педагогічної підтримки в сучасній освітній практиці обґрунтували А. Асмолов, О. Газман, Н. Крилова та ін.; теоретичні основи компетентнісного підходу, що визначають професійну компетентність педагога як здатність вирішувати професійні проблеми і типові завдання, аналізували О. Акулова, І. Батракова, О. Заїр-Бек, О. Казакова, В. Козирєв, С. Писарева, Н. Радіонова, А. Тряпціна, Н. Чекалева та ін.; теорію професійної підготовки розкрито в

науковому доробку С. Батишева, А. Беляєва, Х. Берднарчік, Г. Боровської, Н. Думченко, І. Клочкова, Н. Радіонової, О. Федорової, В. Шапкіна та ін.

Однак, поза увагою дослідників залишилися проблеми підготовки майбутніх педагогів до інклюзивного виховання та навчання в закладах вищої освіти.

Метою статті є розкриття структури та змісту професійної підготовки майбутніх педагогів у закладі вищої освіти як істотного чинника інклюзивного виховання й освіти дітей.

Інклюзивна освіта (від франц. *inclusif* – включає в себе; від лат. *include* – роблю висновок, включаю) – процес розвитку загальної освіти, який передбачає доступність освіти для всіх, зокрема для дітей з особливими потребами. В основу інклюзивної освіти закладена ідеологія, яка включає будь-яку дискримінацію дітей та забезпечує ставлення до всіх людей як до рівних, при цьому створює необхідні умови для дітей, які мають особливі освітні потреби.

Розглянемо найбільш поширені визначення поняття “інклюзивна освіта”.

“Інклюзивна” освіта – це визнання цінності відмінностей усіх дітей та їх здатності до навчання, яке ведеться тим способом, який найбільше підходить таким дітям. Це гнучка система, де враховують потреби всіх дітей, і не тільки з проблемами розвитку, але й різних етнічних груп, статі, віку, приналежності до тієї чи іншої соціальної групи. Така система навчання підлаштовується під дитину, а не дитина під систему. Переваги отримують усі діти, а не якісь особливі групи; часто використовують нові підходи до навчання, застосовують варіативні освітні форми й методи навчання та виховання; діти з особливими потребами можуть перебувати в групі повний час або частково, навчаючись з підтримкою або за індивідуальним навчальним планом” [6, с. 5].

Інклюзія – це можливість для всіх дітей у повному обсязі брати участь у житті колективу дитячого садка, школи, в дошкільному й шкільному житті. Мета такої (інклюзивної) школи – дати всім учням можливість для найбільш повноцінного соціального життя, активної участі в колективі, місцевому співтоваристві, забезпечуючи найбільш повну взаємодію й турботу одне про одного як членів однієї спільноти [1].

Інклюзія – це належність до співтовариства (групи друзів, дитячого садка, школи, того місця, де ми живемо) [5].

Різноманітність у розумінні поняття “інклюзія”, на нашу думку, пов’язана з тим, що для нашої країни це відносно нове поняття, яке означає процес, орієнтований на пошук нових способів задоволення освітніх потреб кожного учасника, тому його тлумачать по-різному залежно від навчальної ситуації й контингенту дітей.

Таким чином, інклюзивна освіта являє собою соціально-педагогічний феномен, що полягає в побудові освітнього процесу, за якого дитина з особливими потребами навчається разом зі здоровими однолітками й отримує

специфічну педагогічну підтримку та корекційну допомогу, пов'язану із задоволенням її особливих освітніх потреб.

Вихователька (вихователь) інклюзивного дитячого садка – педагог, який безпосередньо відповідає за життя й здоров'я довірених йому дітей. Вона створює в групі умови для успішного оволодіння ними освітньою програмою. Вихователька не просто “наглядає” за малюками, вона (спільно з іншими фахівцями) планує й організовує спільну діяльність усіх вихованців групи; забезпечує індивідуальний підхід до кожного з них, спираючись на рекомендації фахівців, проводить заняття, ігри, прогулянки та розваги відповідно до віку дітей. Спільно з музичним керівником і вихователем з фізичної культури готує свята, розважальні та спортивні заняття тощо [12].

Крім того, вихователь веде роботу з батьками з питань виховання дітей у сім'ї, залучає їх до активної співпраці з дитячим садом.

Ґрунтуючись на дослідженнях таких учених, як А. Тряпціна, О. Піскунова, Н. Радіонова [10] та ін., ми конкретизували групи професійних завдань, що характеризують діяльність вихователів у дошкільних закладах, що здійснюють інклюзивну освіту. На нашу думку, вихователь має:

- розуміти філософію інклюзивної освіти;
- знати психолого-педагогічні закономірності та особливості вікового й особистісного розвитку дітей з особливими потребами, уміти виявляти такі закономірності та особливості;
- уміти відбирати оптимальні способи організації інклюзивної освіти, проектувати й організовувати освітній процес для спільного навчання дітей з нормальним і порушеним розвитком;
- застосовувати різні способи педагогічної взаємодії між усіма суб'єктами освітнього процесу, зорієнтованого на ціннісне ставлення до дітей з особливими потребами та інклюзивної освіти загалом;
- створювати корекційно-розвивальне середовище в умовах інклюзивного освітнього простору й використовувати ресурси закладу дошкільної освіти для розвитку всіх дітей;
- здійснювати професійний саморозвиток та самоосвіту з питань спільного виховання й навчання дітей з нормальним і порушеним розвитком.

Як підтверджують наукові дослідження та практика роботи, ефективність спільного виховання й навчання дітей з особливими потребами та однолітків, які нормально розвиваються, залежить від професіоналізму й особистісних якостей педагогічних кадрів, які здійснюють інклюзивну освіту. Відтак постає проблема їхньої професійної підготовки в закладах вищої освіти.

Підготовка педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти – це персоніфікований і безперервний процес розвитку професійної компетентності педагогів, спрямований на досягнення гуманістичних цілей і прищеплення загальнолюдських цінностей, у результаті якого в них формується професійна компетентність (здатність) вирішувати професійні завдання та проблеми у сфері інклюзивної освіти [4; 14; 15].

У процесі підготовки має відбуватися якісна зміна професійно-особистісних якостей майбутніх педагогів, набуття особистісно-педагогічних цінностей, формування професійної компетентності, що є показником їхнього професійно-особистісного розвитку. Зміст підготовки педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти будується на основі тенденцій розвитку інклюзії в Україні та за кордоном, а також контексту професійних завдань, пов'язаних з інклюзивною освітою.

До проблеми підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах інклюзивної освіти зверталися О. Агафонова, С. Альохіна, О. Алексеєва, О. Мартинчук, С. Миронова [1; 11; 12] та ін. Вони розглядають готовність педагогів до інклюзивної освіти через оцінку двох блоків – професійної та психологічної готовності.

У структурі професійної готовності автори виділяють такі компоненти: володіння педагогічними технологіями, знання основ корекційної педагогіки та спеціальної психології, інформаційну готовність, варіативність і гнучкість педагогічного мислення, урахування індивідуальних відмінностей дітей, рефлексію професійного досвіду й результату, готовність до професійної взаємодії.

У структурі психологічної готовності вчені виділяють: мотиваційну готовність, що складається з особистісних установок (моральні принципи педагога й сумніви щодо інклюзії); емоційне прийняття дітей з різними порушеннями в розвитку (прийняття – відторгнення); готовність включати таких дітей в освітню діяльність (включення – ізоляція) [1; 11].

Викладене вище надає нам підстави зробити висновок, що підготовка педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти повинна мати не тільки ціннісну складову, а й розкривати змістовну, організаційно-технологічну та рефлексивну складові такої підготовки. Крім того, підготовку майбутніх педагогів до інклюзивної освіти в дошкільних закладах освіти доцільно будувати за модульним принципом, забезпечуючи індивідуалізацію й суб'єктивацію цього процесу, що є показником самореалізації педагогів і їхнього професійно-особистісного розвитку.

Проблема готовності педагогів до професійної діяльності є складною та багатогранною. У контексті підготовки соціальних педагогів О. Карпенко розглядає готовність як єдність двох взаємозумовлених і взаємопов'язаних складових: готовності особистості до діяльності й готовності до розвитку та саморозвитку (самовдосконалення, самокорекція, самоуправління) [7, с. 34].

У своїй дисертації “Готовність майбутнього вчителя до роботи з учнями в умовах інклюзивної освіти” Ю. Шуміловська визначає інклюзивну освіту як сукупність знань і уявлень про особливості учнів з обмеженими можливостями здоров'я, володіння способами і прийомами роботи із цими учнями в умовах інклюзивної освіти, а також сформованість певних особистісних якостей, що забезпечують стійку мотивацію до цієї діяльності. Нею визначені й розкриті компоненти готовності майбутнього вчителя до

роботи з учнями в умовах інклюзивної освіти: мотиваційний, креативний, когнітивний, діяльнісний [16].

На підставі аналізу наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, а також нашої освітньої практики пропонуємо такі компоненти готовності майбутніх педагогів до інклюзивної освіти: мотиваційно-ціннісний, змістовий, діяльнісний та комунікативний.

Мотиваційно-ціннісний компонент готовності характеризується ціннісним ставленням майбутніх педагогів до інклюзивної освіти, усвідомленим вибором професії, стійкою мотивацією до навчання, ставленням до дітей з особливими потребами як до цінності.

Змістовий компонент включає знання психолого-педагогічних закономірностей, принципів і механізмів навчання дітей з особливими потребами з урахуванням їхніх вікових, особистісних особливостей розвитку та становлення в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Діяльнісний компонент готовності включає вміння вирішувати конкретні педагогічні завдання, тобто знаходити проблему, здійснювати цілепокладання, планування, конструювання варіанта вирішення завдання, його реалізацію та аналіз результатів діяльності педагога й вихованців.

Комунікативний компонент відображає здатність організовувати та підтримувати ефективну взаємодію й спілкування з усіма учасниками інклюзивного освітнього простору, володіння адекватними засобами та техніками ефективної комунікації.

Оцінка готовності педагогів до реалізації ідей інклюзії є результатом підготовки й здійснюється за такими критеріями: мотиваційно-ціннісний, операційно-діяльнісний і рефлексивно-оцінний.

Мотиваційно-ціннісний критерій готовності розкриває розуміння філософії інклюзивної освіти, основних тенденцій її розвитку й цінності для дітей з особливими потребами; прагнення до вивчення психофізичних особливостей розвитку таких дітей; умотивованість на виконання певних дій і досягнення успіху в організації спільного навчання дітей з нормальним та порушеним розвитком; прагнення до створення сприятливого клімату в дитячому колективі; прагнення до перетворення власного досвіду, відкритої взаємодії з колегами.

Організаційно-технологічний критерій готовності свідчить про здатність педагога: визначати необхідні та наявні ресурси для організації інклюзивної освіти, виявляти особливі освітні потреби й потенційні можливості дітей з особливими потребами; будувати процес спільного виховання та навчання дітей з нормальним і порушеним розвитком; застосовувати технології формування дитячого колективу в умовах інклюзивної освіти; будувати власну професійну діяльність з урахуванням технологій роботи міждисциплінарної команди.

Рефлексивно-оцінний критерій готовності характеризує вміння майбутніх педагогів аналізувати труднощі й проблеми окремої дитини та дитячого колективу; здатність оцінювати результати побудови інклюзивного

освітнього середовища; уміння виявляти ефективні способи організації взаємодії суб'єктів інклюзивної освіти; уміння працювати в міждисциплінарній команді; здатність оцінювати власну професійну діяльність, проектувати й здійснювати професійний саморозвиток та самоосвіту у сфері інклюзії.

Ефективність підготовки майбутніх педагогів до інклюзивної освіти й формування в них ціннісного ставлення до дітей з особливими потребами забезпечується завдяки застосуванню інноваційних освітніх технологій.

Удосконалення методики підготовки педагогів для закладів інклюзивної освіти пов'язано з активним упровадженням компетентнісного підходу. Ключова роль належить практичному навчанню, зокрема в умовах реального педагогічного процесу в групах інтегрованого навчання й виховання. При цьому особливу увагу приділяють формуванню вмінь включати дитину з особливими потребами в соціальну взаємодію й оцінювати її ефективність.

Вирішальними умовами забезпечення інклюзивної освіти осіб з особливими потребами є: забезпечення освітнього процесу кваліфікованими кадрами; прийняття всіма учасниками освітнього процесу нової системи цінностей; знання специфіки освітніх програм і володіння методиками навчання дітей з особливими потребами; творча реалізація нових технологій виховання й навчання, здатних вирішити проблему соціалізації дітей з особливими потребами; володіння педагогами методами психолого-педагогічної діагностики; ефективна взаємодія педагогів і фахівців у закладі дошкільної освіти, а також з батьками і навколишнім соціумом.

Для організації ефективної інклюзивної освіти необхідна спеціальна підготовка педагогічних кадрів. Її метою є навчання майбутніх педагогів, фахівців дошкільного виховання основ спеціальної психології та корекційної педагогіки; оволодіння ними спеціальними технологіями навчання, які забезпечують можливість індивідуального підходу до "нестандартної" дитини.

Вимога щодо забезпечення практико-орієнтованої підготовки майбутніх фахівців до здійснення інклюзивної освіти передбачає залучення їх уже на етапі професійного становлення до вирішення практичних завдань, що відображають зміст майбутньої професійно-педагогічної діяльності. Таким чином, упровадження окремих курсів або спецкурсів з інклюзивної освіти в закладі вищої освіти, що реалізує освітні програми підготовки педагогів, дає можливість забезпечити якість підготовки педагогічних кадрів відповідно до сучасних вимог. Водночас розробка науково-методичних і дидактичних ресурсів інклюзивної освіти як продукту навчально-дослідної та науково-дослідної діяльності студентів, аспірантів, їх науково-методичного забезпечення й апробація передбачають зміну позиції особистості майбутнього педагога, зміну ставлення до такого соціального феномену, як інклюзивна освіта, а також до дітей з особливими потребами в освітньому просторі дошкільної освіти, усвідомлення й виконання нової професійно-соціальної ролі.

Така підготовка включає комплекс взаємопов'язаних завдань, серед яких можна виділити кілька основних. У педагогів потрібно викликати адекватне ставлення до появи дитини з особливими потребами: сформувати симпатію, інтерес і бажання навчати її. Необхідно розкрити потенційні можливості навчання “нестандартних” дітей. Показати й довести, що такі діти можуть в умовах професійно організованої підтримки досягти рівня розвитку більшості своїх однолітків, а в чомусь і випередити їх. Прийняття педагогом дитини з особливими потребами має поєднуватися з ясным розумінням особливостей її психічного розвитку, пізнавальної діяльності, слабких і сильних боків її особистості. Потрібно спеціально вчити налагодження взаємодії з батьками й близьким оточенням, співпраці та партнерства; знайомити педагогів з конкретними методами й прийомами корекційної підтримки дитини в системі дошкільного та шкільного інклюзивного виховання й навчання, а також у процесі здобуття професійної освіти (середньої або вищої), дати їм уявлення про чинну систему спеціальної освіти [14].

Аналіз результатів підготовки майбутніх педагогів до роботи в закладах інклюзивної освіти, проведений у приватній установі «Вищий навчальний заклад Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут “Бейт-Хана”», дає змогу стверджувати, що організація освітнього процесу з використанням програми спецкурсу “Готовність майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти до роботи в інклюзивних навчальних закладах: теорія та практика” (розробник Р. Аронова) за умов дотримання таких принципів: поетапність, тобто послідовність у формуванні структурних компонентів готовності, проходження психолого-педагогічних тренінгів (I етап), вивчення студентами елективного курсу “Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами” (II етап) і практики “Готовність педагогічного колективу закладу дошкільної освіти до впровадження інклюзивного навчання” (III етап), інтегративність впливу на всіх суб'єктів інклюзивного освітнього простору з виділенням пріоритетних напрямів роботи, творча співпраця викладачів, вихователів і студентів, – є важливою й необхідною складовою професійної підготовки майбутніх педагогів.

Після закінчення приватної установи «Вищий навчальний заклад Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут “Бейт-Хана”» майбутні педагоги мають високий рівень готовності до роботи з дітьми з особливими потребами в системі інклюзивної освіти.

Висновки. Успішне вирішення проблеми психолого-педагогічної готовності майбутніх педагогів до роботи з дітьми з особливими потребами дасть змогу інтенсивно вводити інклюзивну освіту в нашій країні, підвищить рівень професійної компетентності випускників закладів вищої освіти, задовольнить запити всіх споживачів освітніх послуг: особистості, суспільства, держави, а головне – забезпечить створення необхідних умов і рівний доступ до якісної освіти для досягнення успіху в освіті та житті всіма дітьми.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі ми вбачаємо в розробці психолого-педагогічних умов підготовки майбутніх педагогів до інклюзивної освіти дітей з особливими потребами, інноваційних моделей підготовки майбутніх педагогів для роботи в інклюзивних закладах дошкільної освіти та проектуванні технологій навчання й виховання осіб з особливими потребами.

Список використаної літератури

1. Алехина С. В., Алексеева М. Н., Агафонова Е. Л. Готовность педагогов как основной фактор успешности инклюзивного процесса в образовании. *Психологическая наука и образование*. 2011. № 1. С. 83–91.
2. Ворошнина О. Р., Наумов А. А. Проблемы интеграции и инклюзии детей с ограниченными возможностями здоровья в дошкольное образовательное пространство. *Инклюзивное образование: методология, практика, технологии* : материалы междунар. науч.-практ. конф., 20–22 июня 2011 г. Москва : МГППУ, 2011. С. 115–119.
3. Волкова К. С. Использование наследия А. С. Макаренко в формировании профессиональной готовности учителей начальных классов к работе в условиях инклюзивного образования. *Вестник ЛНУ*. 2013. № 7(266). С. 26–30.
4. Воробьева А. К вопросу о профессиональной подготовке будущего учителя начальных классов, способного работать в инклюзивной среде. *Материалы II Всерос. науч.-практ. (заочн.) конф.* 2012 г. Москва : СВИВТ, 2012. С. 57–65.
5. Денисова О. А. Стратегия и тактика педагогов инклюзивного образования. *Дефектология*. 2012. № 3. С. 81–89.
6. Инклюзивное образование. Методические рекомендации по организации инклюзивного образовательного процесса в детском саду / под ред. М. М. Прочухаева, Е. В. Самсонова. Москва : Школьная книга, 2010. Вып. 4. 240 с.
7. Карпенко О. Г. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2008. 48 с.
8. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ, 2009. 272 с.
9. Концепція розвитку інклюзивної освіти. URL: <http://studfiles.net/preview/5242153/page:16/>.
10. Компетентностный подход в подготовке кадров в области гуманитарных технологий : учебно-методическое пособие / под ред. В. Г. Зарубина, Л. А. Громовой. Санкт-Петербург : РГПУ им. А. И. Герцена, 2007. 511 с.
11. Мартинчук О. В. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах іклюдивної освіти. *Вісник психології і педагогіки* : зб. наук. пр. Київ, 2012. Вип. 8. URL: <https://www.psyh.kiev.ua/>.
12. Миронова С. Ставлення студентів і педагогів до проблем інклюзивної освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку. *Дефектологія*. 2011. № 1. С. 8–11.
13. Назарова Н. М. Интегрированное (инклюзивное) образование: генезис и проблемы внедрения. URL: https://psyjournals.ru/files/44147/Inclusive_edu_Bukovtsova.pdf.
14. Поникарова В. Н. Личностно-ориентированные технологии формирования готовности педагогов к осуществлению инклюзивного образования : монография / под ред. В. Г. Маралова, Н. В. Гольцовой. Череповец : ЧГУ, 2014. С. 256–270.
15. Хафизуллина И. Н. Формирование инклюзивной компетентности будущих учителей в процессе профессиональной подготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Астрахань, 2008. 22 с.

16. Шумиловская Ю. В. Подготовка будущего учителя к работе с учащимися в условиях инклюзивного образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Шуя, 2011. 175 с.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2017.

Аронова Р. С. Подготовка будущих педагогов к работе с детьми с особыми потребностями

В статье охарактеризована проблема подготовки будущих педагогов в учреждениях высшего образования к работе с детьми с особыми потребностями. Раскрыто содержание компонентов готовности будущих педагогов к работе с детьми с особыми потребностями, критерии и показатели измерения уровней готовности. Охарактеризованы необходимые условия и технология достижения результата.

Ключевые слова: инклюзивное образование, будущий педагог, ребенок с особыми потребностями, готовность, критерии показатели, технология.

Aronova R. Training Future Teachers to Work with Children who Have Special Needs

The article is devoted to the training future teachers in institution of higher education to work with children who have special needs.

Based on the analysis of scientific research of domestic and foreign scientists, as well as our educational practice the following components of readiness future teachers for inclusive education were proposed: motivational-value, content, activity and communicative.

The motivational and value component of readiness is characterized by the value attitude of future teachers to the inclusive education, a conscious choice of profession, a stable motivation for learning, and the attitude towards children with special needs as attitude to value.

Informative component includes knowledge of psychological and pedagogical patterns, principles and mechanisms of teaching children with special needs, taking into account their age, personality peculiarities of development and formation in the conditions of inclusive educational environment;

The actionable component of readiness includes the ability to solve specific pedagogical tasks, that is: to find the problem, to make goal-setting, planning, designing a solution to the problem and its implementation, and to analyze the results of the activity of the teacher and the pupils.

The communicative component represents the ability to organize and maintain effective interaction and communication with all participants in the inclusive educational space, to possess adequate means and techniques of effective communication.

Assessment of the readiness of teachers to implement the ideas of inclusion is the result of preparation and is carried out according to the following criteria: motivational-value, operational-activity and reflexive-estimation.

The effectiveness of training future teachers for inclusive education and the formation of their value attitude towards children with special needs is ensured through the use of innovative educational technologies.

Key words: inclusive education, future teacher, child with special needs, readiness, criteria indicators, technology.